

dr Jadwiga Górnicka

BĄDŹ

ZDROWY

RADY DLA NIEGO
PRZEWODNIK DLA NIEJ

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW

ODNOŚNIK

Więcej informacji szukaj na stronach podanych na strzałce

RECEPTURA/ PRZEPIS

ĆWICZENIE

UWAGA!

Ważne lub szczególnie ciekawe informacje

dr Jadwiga Górnicka

BĄDŹ ZDROWY

**RADY DLA NIEGO
PRZEWODNIK DLA NIEJ**

Copyright© for the text by Jadwiga Górnicka, Warszawa 2013

Copyright© by Agencja Wydawnicza Jerzy Mostowski, 2013

Zdjęcia na okładce

© Panther Media/Yuri Arcus

© Panther Media/Werner Derichs

Redakcja

Monika Marczyk

Koordinacja

Martyna Maroń

Korekta

Zespół redakcyjny AWM

Skład

HAPPY Studio DTP

Projekt okładki

Małgorzata Rodziewicz

Rysunki

Dorota Cybulska (str. 86, 106–107, 112, 125–126, 130, 164–166, 213–215, 230–231, 245)

Piotr Kozera (str. 72, 73, 172, 227)

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za efekty stosowania porad zawartych w niniejszej książce. Prosimy pamiętać o tym, że żaden poradnik nie zastąpi diagnozy lekarskiej.

Agencja Wydawnicza Jerzy Mostowski

Janki k. Warszawy, ul. Wspólna 17a, 05-090 Raszyn

tel. +48 22 720 35 99, faks +48 22 720 34 91

e-mail: awm@morex.com.pl

www.awm.waw.pl

ISBN 978-83-7250-839-3

SPIS TREŚCI

Od wydawcy	9
TEŻYZNA Z TALERZA	11
Zdrowie na talerzu	13
Piramida żywienia	14
Zasady prawidłowego odżywiania	15
Szkodliwe fast foody!	18
Tłuszcze trans	19
Zupki instant i jedzenie w proszku	21
Niezbędne tłuszcze	22
Kwasy tłuszczowe nienasycone	23
Nadwaga i otyłość	26
Otyłość brzuszna	26
Dieta ziołowa	28
Dieta oparta na sokach warzywnych	30
Dieta warzywna	32
Jak utrzymać prawidłową wagę?	36
Jak obniżyć poziom cholesterolu?	37
Małe, a niezbędne	42
Witaminy – cegiełki życia	42
Zdrowe biopierwiastki	44
Przyprawiać czy nie przyprawiać?	48
Tajemnicze składniki serwatki	57
Rola i znaczenie białka dla człowieka	58
Co zawiera białko serwatki?	60
Co to jest glutation?	61
Działanie glutationu	62
DZIEWIĘĆ ZASAD ZDROWEGO TRYBU ŻYCIA	67
Po pierwsze: oddychaj pełną pierśią!	69
Ciągłe ten tlen	69
Oddech dla ducha	70
Proces oddychania	71
Głębokie oddychanie	73
Po drugie: oczyść organizm z toksyn	75
Ważne oczyszczanie	75
Skutki zanieczyszczenia organizmu	77
Oczyszczanie jelita grubego	78

Oczyszczający olej słonecznikowy	81
Chlorofil	83
Po trzecie: zadbaj o wątrobę	85
Co szkodzi wątrobie?	86
Wątroba i nasze... usposobienie.	90
Skąd się biorą kamienie w woreczku żółciowym?	91
Co wspomaga niewydolną wątrobę?	92
Kuracje oczyszczające	94
Po czwarte: oczyść nerki i drogi moczowe!	98
Dlaczego trzeba dbać o nerki?	99
Pomocne nasιάdówki	99
Inne skutki zakłócenia pracy nerek	100
Po piąte: ruszaj się, bo zardzewiejesz!	102
Na spacer	102
Cokolwiek, ale ćwicz!	103
Tajemniczy czynnik MET	108
Po szóste: nie daj się stresom!	110
Ważny odpoczynek	111
Sposób na wyrzucenie z siebie żalu i złości	113
Myślenie pozytywne	114
Naucz się wybaczać	116
Wpływ rodziny	117
Po siódme: rzuć używki!	120
Czy pić kawę?	120
Przeczytaj, zanim zapalisz	122
Jak rzucić palenie?	124
Po ósme: ćwicz umysł!	127
Lepsza praca mózgu	127
Na poprawę pamięci	129
Metoda liczbowo-kształtowa	129
Metoda łańcuchowa	131
Po dziewiąte: nie daj się starości!	133
MĘSKIE SCHORZENIA	137
Alergie	139
Jak leczyć alergię?	140
Andropauza – problemy	141
Przyczyny	142
Przebieg	142
Diagnoza	143
Odpowiednia dieta	143
Astma oskrzelowa	145
Jak leczyć?	145

Bóle reumatyczne	147
Choroby reumatyczne	147
Choroba zwyrodnieniowa stawów	148
Lumbago	149
Jak leczyć?	149
Choroba wieńcowa i zawał serca	152
Zawał serca	153
Zapobieganie	155
Po zawale serca	157
Choroby prostaty	159
Zapalenie prostaty	159
Gruźlica prostaty	160
Rak prostaty	161
Jak leczyć?	162
Codzienne specjalne ćwiczenia fizyczne	163
Chory kręgosłup	168
Uszkodzenia kręgów i dysków	168
Dyskopatia	169
Zmiany w obrębie kręgów szyjnych i piersiowych	170
Wypadanie dysków	170
Masaż stref refleksyjnych na stopach	171
Inne porady na bóle kręgosłupa	171
Ćwiczenia na kręgosłup	173
Chrapanie	174
Jak leczyć?	175
Chroniczne zmęczenie	177
Zioła na wzmocnienie	179
Sok z brzozy	180
Cukrzyca	182
Cebula na cukrzycę	183
Hemoroidy	185
Miażdżyca	187
Przyczyny	187
Objawy	188
Cholesterol	189
Odpowiednia dieta	189
Nadciśnienie	191
Jak leczyć?	192
Przeziębienie i grypa	195
Sposób na przeziębienie w pierwszych dniach	196
Zioła na przeziębienie	197
Inhalacje	198
Grypa	199

Przy gorączce	.201
Udar mózgu	.202
Jak zapobiegać?	.203
Zalecenia po udarze	.203
Wrzody żołądka i dwunastnicy	.205
Wzdęcia	.208
Skąd się biorą wzdęcia?	.208
Jak leczyć?	.209
Zaburzenia erekcji	.211
Przedłużające się zaburzenia	.212
Masaże na problemy z erekcją	.213
Strefy refleksyjne męskich narządów płciowych	.213
Punkty nacisku shiatsu na podniesienie potencji seksualnej mężczyzny	.214
Odpowiednia dieta	.216
Menu kochanków	.217
Zaparcia	.221
Proces trawienia	.221
Przyczyny zaparcí	.223
Niezbędny błonnik	.224
Jak się pozbyć zaparcia?	.226
Jak zapobiegać zaparciom?	.228
Akupresura dłoni – szybki sposób na pomoc	.230
Badania profilaktyczne	.232
PIEŁĘGNACJA	.235
Zdrowe włosy	.237
Wypadanie włosów	.237
Łupież	.240
Łysienie	.241
Zadbana skóra	.243
Jak dbać o skórę?	.244
Krem dla pana	.246
Kąpiele lecznicze	.248
Domowe nalewki	.252
INDEKS	.263

OD WYDAWCY

Oddajemy do Państwa rąk książkę doktor Jadwigi Górnickiej napisaną specjalnie z myślą o mężczyznach, którzy:

- mają problemy ze zdrowiem i nie wiedzą, jak sobie pomóc,
- chcą zachować zdrowie, ale nie wiedzą, jak się za to zabrać.

Nadaliśmy tej publikacji nieco przewrotny podtytuł – „Rady dla niego, przewodnik dla niej”, ponieważ to głównie panie troszczą się o zdrowie swoich mężczyzn – ojców, mężów, braci, synów i wnuków. Mamy nadzieję, że książka ta będzie stanowić dla nich przewodnik po świecie męskiego zdrowia.

Doktor Górnicka koncentruje się na typowo męskich chorobach, takich jak gruczolak prostaty, cukrzyca, nadciśnienie, choroba wieńcowa i... przeziębienie. Analizuje ich przyczyny, podaje sprawdzone metody leczenia, ale przede wszystkim przedstawia proste sposoby zapobiegania problemom zdrowotnym.

Niniejsza publikacja to rzetelne kompendium wiedzy o męskiej kondycji zdrowotnej. Na kolejnych stronach m.in.:

- tabela niezbędnych badań profilaktycznych
- trening dla panów chcących się pozbyć otyłości brzusznej
- ćwiczenia pomocne przy schorzeniach prostaty
- przewodnik po andropauzie
- przepisy na skuteczne kąpiele lecznicze
- porady pielęgnacyjne
- specjalne masaże na problemy z seksem
- przepisy na domowe nalewki lecznicze

Jadwiga Górnicka – lekarz medycyny, wybitna specjalistka chorób wewnętrznych i medycyny naturalnej w Polsce. W swojej blisko 60-letniej praktyce zawodowej wyleczyła metodami naturalnymi tysiące pacjentów, w tym wielu takich, których dolegliwości były traktowane jako nieuleczalne. Dla wielu chorych jej metody leczenia były ostatnią deską ratunku. Popularyzatorka wiedzy o medycynie naturalnej i potrzebie życia w zgodzie z naturą. Autorka książek *Apteka natury – poradnik zdrowia*, *Apteka natury – porady* (odpowiedzi na listy), *Na zdrowie – porady dr Górnickiej*, *Zdrowie przez dotyk*, *Bądź zdrowa. Poradnik dla kobiet*, a także popularnego cyklu *Dr Jadwiga Górnicka radzi* w miesięczniku „Moje Zdrowie” oraz artykułów w licznych czasopismach, m.in. w „Magazynie Rodzinnym”, „Wiadomościach Zielarskich”, „TIM – Twoim Ilustrowanym Magazynie”, „Pani Domu”.

TĘŻYZNA Z TALERZA

Zdrowie na talerzu

Jak wykazały badania, wiele zaburzeń rozwojowych i schorzeń wieku dojrzałego jest rezultatem wadliwego, niedoborowego lub nadmiernego i jednostronnego żywienia, które może być przyczyną ponad 80 rodzajów chorób. W efekcie ponad 12 milionów Polaków cierpi na różne schorzenia związane z nieprawidłową dietą:

- otyłość
- niedokrwienna choroba serca
- nadciśnienie
- cukrzyca
- osteoporoza
- nowotwory przewodu pokarmowego
- próchnica zębów

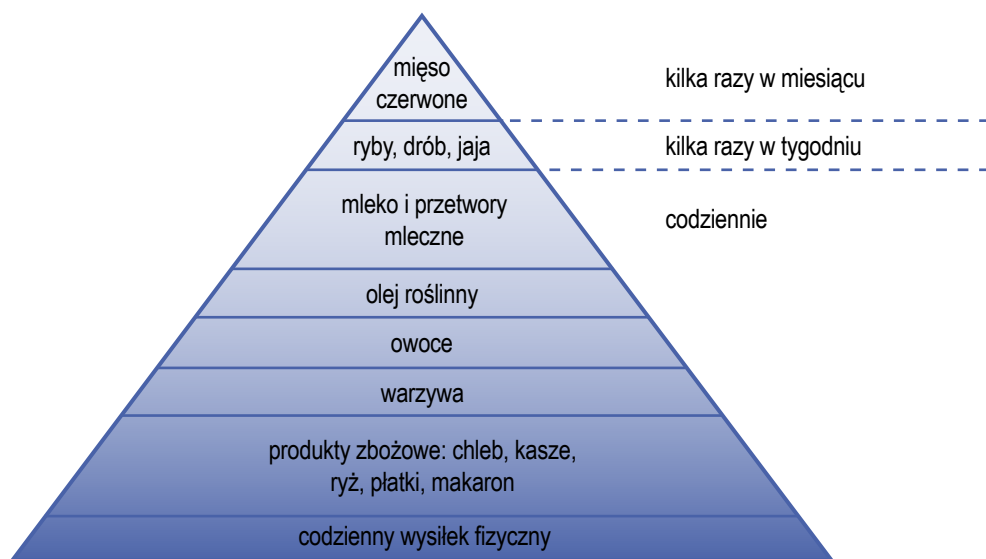
Odpowiednia, zbilansowana dieta jest niezwykle ważna dla naszego zdrowia. Jeśli do tego prawidłowo oddychamy, a po 40. roku życia co pół roku stosujemy dietę ryżową, oczyszczając w ten sposób organizm, na pewno zachowamy zdrowie na długie lata.

Przy złym oddychaniu niedobory witamin i mikroelementów jeszcze się pogłębiają. Gdy brakuje odpowiedniej ilości tlenu, przyswajają się tylko część substancji odżywczych. Dlatego nawet osoby, które dużo jedzą, cierpią na poważne niedobory niezbędnych składników odżywczych. Trzeba też zaznaczyć, że na naszą złą kondycję ma wpływ jakość dostarczanego pożywienia.

Piramida żywienia

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) opracowała piramidę żywienia, w której poszczególne produkty ułożono zgodnie z zalecaną częstotliwością ich spożywania. Im wyżej znajdują się dane produkty, tym rzadziej należy je jeść. Najbardziej potrzebny w profilaktyce walki z otyłością i chorobami cywilizacyjnymi jest codzienny wysiłek fizyczny, dlatego umieszczono go u podstawy całej piramidy.

Piramida żywienia

Badania przeprowadzone niedawno przez chińskich i zachodnich lekarzy (Francja i Niemcy) wykazały, że Chińczycy mają znacznie niższe ciśnienie niż obywatele Niemiec. Przy tym znacznie rzadziej cierpią na nadwagę, rzadko zapadają na cukrzycę i choroby gośćcowe, a przede wszystkim nie stwierdzono u nich w ogóle podwyższonego poziomu cholesterolu we krwi. Zdaniem naukowców te pozytywne zjawiska zaobserwowane u Chińczyków mają związek z ich zupełnie innym jadłospisem. Chińczycy jedzą dużo jarzyn

i nierafinowanego ryżu, potrzebne organizmowi białko czerpią ze źródeł roślinnych, tłuszcze spożywają wyłącznie w stanie surowym, używając bardzo dużo przypraw roślinnych. U nas podstawę pożywienia stanowią tłuste potrawy, mięso duszone w sosach, zupy doprawiane śmietaną, jaja smażone na smalcu, boczku i kiełbasie. Nie stronimy od cukru, ciast i słodczy pod wszelkimi postaciami. Zbyt mało natomiast zjadamy surowych warzyw i owoców, razowego pieczywa, produktów nierafinowanych.

Zasady prawidłowego odżywiania

1. Nie należy się przejadać. Niech głód będzie przewodnikiem naszego odżywiania, a nie zegar. Najzdrowiej jest jeść 5 posiłków dziennie, niezbyt obfitych, ale bez podjadania.
2. Codzienna porcja pożywienia powinna składać się w 60 proc. z warzyw i owoców, surowych oraz gotowanych. Pozostałe 40 proc. to mięso, nabiał, ryby, kasze, makarony, ziemniaki. W starszym wieku, kiedy układ trawienny jest mniej sprawny, należy jeść więcej warzyw duszonych oraz gotowanych, a mniej surówek. Aby uniknąć niedoborów niezbędnych witamin, polecam zdrowe, smaczne i łatwo przyswajalne soki ze świeżych warzyw, które najlepiej pić pół godziny przed jedzeniem lub 3–4 godziny po jedzeniu.
3. Należy powoli, starannie przeżuwać każdy kęs. Dzięki temu pokarm łatwiej się przyswaja, a to oznacza, że jego mniejsza ilość dostarczy więcej energii i substancji odżywczych.
4. Mięso i ryby są niezbędne do odnowy komórkowej, ale wystarczy, jeśli będziemy je spożywać 2–3 razy w tygodniu. Jednocześnie zrezygnujmy z gotowych wędlin, które dostarczają zbyt dużo konserwantów,

- w tym szkodliwej saletry. Trzeba zatem ograniczyć ilość spożywanego mięsa, a zwiększyć ilość jarzyn.
5. Najłatwiej przyswajalnego białka dostarcza mięso gotowane oraz pieczone. Powinniśmy radykalnie ograniczyć mięso wieprzowe o dużej zawartości tłuszczu, zwłaszcza w postaci smażonej. Takie potrawy mocno obciążają układ trawienny i sprawiają, że białko nie może być zużyte do odnowy komórkowej.
  6. Nie należy pić zbyt gorących płynów ani spożywać gorących pokarmów.
  7. Nie należy objadać się przed snem, a ostatni posiłek warto zjeść ok. 2–3 godziny przed pójściem spać. Pamiętajmy, że żołądek też musi mieć czas na odpoczynek.
  8. Warto ograniczyć tłuszcze zwierzęce na rzecz tłuszczów roślinnych, które nie zawierają cholesterolu.
  9. Nie należy przejadać się słodyczami – wskazane jest ograniczanie spożycia cukru. Proponuję słodzić herbatę miodem. Korzystne dla organizmu są owoce, także suszone, np. śliwki, morele, rodzynki, żurawiny. Te ostatnie poprawiają pracę nerek. Suszone owoce neutralizują kwasy wytwarzane przez mięso, ryby oraz jaja, świeży chleb, dostarczają błonnika i ułatwiają wypróżnienie. Kiedy więc mamy ochotę na coś słodkiego, lepiej sięgnijmy po owoce. Zamiast kolacji zjedzmy 2–3 jabłka, co ułatwi regularne wypróżnianie.
  10. Dla dobrego trawienia należy zjadać jeden produkt na raz, np. najpierw surówkę, potem mięso. Najkorzystniejsze jest jedzenie białka z warzywami. Nie należy natomiast łączyć w jednym posiłku mięsa z ziemniakami. Najpierw zjadamy mięso bądź rybę z surówką lub duszonymi warzywami, a potem, po 4 godzinach, makaron, ziemniaki z jarzynami i tłuszczem. Lepszym połączeniem jest jedzenie mięsa z kaszą.

11. Warto stosować przyprawy trawienne: pieprz naturalny i ziołowy, kminek, majeranek, jałowiec, cząber, paprykę, cynamon, imbir, gałkę muskatołową, rozmaryn, bazylię, estragon itp.
12. Nie należy jeść, gdy odczuwa się ból, w zdenerwowaniu, po wyczerpującej pracy, w zmęczeniu. Trzeba jeść, będąc spokojnym.
13. Przy trudnościach trawiennych dobrze jest odpocząć 10 minut przed posiłkiem i ok. pół godziny po nim, a w każdym razie odprężyć się.
14. Warto unikać żywności wysoko przetworzonej typu fast food, bo zatyka żołądek, a nie dostarcza składników odżywczych, witamin, minerałów. Często natomiast jest źródłem szkodliwych tłuszczów nasyconych oraz węglowodanów.

Szkodliwe fast foody!

Według ostatnich badań fast food, czyli „szybka żywność”, jest obecna w diecie prawie 70 proc. Polaków. Fast food to żywność szybko przygotowywana, serwowana na poczekaniu, tania, m.in. pizza, hamburgery, hot-dogi, kebaby itp. To żywność wysokoenergetyczna, obfitująca w tłuszcz i węglowodany proste, pozbawiona witamin, składników mineralnych, a więc mająca niską wartość odżywczą przy wysokiej zawartości energii. Porównajmy: 100 g frytek ma 560 kcal, a 100 g ugotowanych ziemniaków to tylko 60 kcal.

Wartość kaloryczna potraw typu fast food		
Produkt	Ilość	Kalorie
camembert zapiekany	1 porcja	378
cheesburger	1 szt.	302
hamburger	1szt.	253
hot-dog	1 szt.	470
kebab	1 porcja	422
kiełbasa z rusztu	1 szt. ok 40 g	435
parówki	1 szt. ok. 30 g	346
pizza margerita	125 g	295
pizza wiejska z mięsem	125 g	352
pizza z salami	125 g	286
pizza z tuńczykiem	125 g	330
placki ziemniaczane	3 szt.	352
sałatka Colesław	1 porcja	149

Nośnikiem dobrego smaku w potrawach typu fast food jest tłuszcz. Jak dowodzą badania, gdy zjada się tłuste dania, zostaje zaburzone poczucie sytości. Tłuszcz dociera bezpośrednio do mózgu i wyzwala informację,

która trafia też do pozostałych komórek, aby ignorowały hormon hamujący łaknienie. Do żywności typu fast food dodawany jest też glutaminian sodu, który wzmacnia smak i pobudza apetyt. Jeśli je się coś bogatego w tłuszcze, mózg jest „uderzany” kwasami tłuszczowymi i opiera się działaniu insuliny i leptyny (hormonu, który tłumi głód). Nie wysyła sygnału „dość”, co powoduje, że się przejadamy.

Dania typu fast food je się szybko, często też na stojąco, co sprzyja rozwojowi wrzodów, a także nadwagi. Uczucie sytości pojawia się dopiero po około 20 minutach od rozpoczęcia jedzenia. Dania takie zawierają głównie tłuszcze nasycone i tłuszcze trans, które co prawda poprawiają smak produktu, ale mają niekorzystny wpływ na zdrowie, powodują też szybkie przybieranie na wadze, zwłaszcza w okolicy brzucha. Ponadto atakują one tkankę mózgu, uszkadzają białko komórek nerwowych i wywołują w nich stan zapalny. Zwiększają ryzyko choroby niedokrwiennej serca i często są przyczyną cukrzycy.

Szkodliwe
i tuczące

Tłuszcze trans

Nienasycone kwasy tłuszczowe trans (KTT) w żywności pochodzą z trzech głównych źródeł:

- transformacja nienasyconych kwasów tłuszczowych dokonana przez bakterie w przewodzie pokarmowym zwierząt z grupy przeżuwaczy, np. krów lub owiec (KTT dostają się do tkanki tłuszczowej, mięsa i mleka);
- przemysłowe uwodornienie lub utwardzanie olejów roślinnych stosowane dla otrzymania tłuszczów do smarowania pieczywa lub do pieczenia (margaryna);
- ogrzewanie lub smażenie olejów w wysokiej temperaturze.

Czytaj skład potraw!

Tłuszcze trans występują w mięsie wołowym, tłuszczu jagnięcym i baranym oraz w produktach pochodzących z mięsa lub mleka tych zwierząt, w niektórych tłuszczach do smarowania pieczywa i produktach piekarniczych, takich jak krakersy, ciasta, ciastka i herbatniki oraz w produktach smażonych.

Podwyższają cholesterol

Dane pochodzące z wielu badań przeprowadzonych u ludzi wskazują, że KTT, podobnie jak kwasy tłuszczowe nasycone, podwyższają stężenie cholesterolu LDL („zły” cholesterol) w surowicy krwi oraz zwiększają ryzyko choroby niedokrwiennej serca. W odróżnieniu od nasyconych kwasów tłuszczowych tłuszcze trans obniżają ponadto stężenie cholesterolu HDL („dobry” cholesterol), co dodatkowo ma wpływ na zwiększenie ryzyka choroby niedokrwiennej serca. Co więcej, spożycie KTT powoduje ponadto zwiększenie stężenia trójglicerydów na czczo, co jest jeszcze jednym czynnikiem zwiększającym ryzyko choroby niedokrwiennej serca. Dlatego, w porównywalnych ilościach, tłuszcze trans zwiększają ryzyko choroby niedokrwiennej serca i zawału serca bardziej niż nasycone kwasy tłuszczowe.

Tłuszcze używane do smażenia w fast foodach nie są wymieniane po każdym użyciu, choć powinny. W trakcie wielokrotnego podgrzewania uwalniają się z nich szkodliwe substancje, np. nadtlenki lipidowe, które przyspieszają procesy miażdżycowe i rakotwórcze.

Jedzenie produktów typu fast food w nadmiernych ilościach może doprowadzić do niedoborów żywieniowych (często przy otyłości!), ponieważ jest to żywność niepełnowartościowa, uboga w niezbędne do życia witaminy i składniki mineralne. Może też doprowadzić do zapać, gdyż nie zawiera ona prawie wcale błonnika. Podwyższony cholesterol, zgaga, bóle brzucha, refluks, zaparcia, nadciśnienie, cukrzyca – oto inne zagrożenia, jakie niesie ze sobą jedzenie żywności fast food.

Zupki instant i jedzenie w proszku

Ich wartość odżywcza jest zdecydowanie niższa. Tradycyjne składniki smakowo-zapachowe są tu zamieniane na aromaty, ekstrakty, glutaminian sodu, przez co ich częste jedzenie może prowadzić do nadciśnienia. Ponadto nie są produktami pełnowartościowymi – jedzenie ich na co dzień może spowodować niedobory pokarmowe. Jeśli jednak sięgamy po nie sporadycznie, nie mamy się czego obawiać.

Niezbędne tłuszcze

Obok białka, które stanowi źródło substancji budulcowych, węglowodanów, dostarczających energii, organizm potrzebuje również tłuszczu. Ale uwaga! Nie za dużo i nie wszystkich ich rodzajów.

Tłuszcze, podobnie jak węglowodany, dostarczają aż 30 proc. energii. Podczas spalania ich nadmiaru w organizmie powstają toksyczne związki, które wątroba musi zneutralizować, by potem mogły zostać wydalone.

Tłuszcze są niezbędne w naszej diecie, ponieważ dzięki nim organizm może przyswoić wiele witamin, których niedobory rodzą kolejne negatywne skutki. Z tłuszczu dostarczanego z pożywienia organizm może wykorzystać:

- trójglicerydy (główny składnik tłuszczów jadalnych),
- kwasy tłuszczowe,
- cholesterol,
- fosfolipidy.

Tłuszcz pokarmowy stanowi źródło:

- energii – 1 g tłuszczu to 9 kcal
- materiału budulcowego do budowy tkanek oraz syntezy wielu substancji aktywnych biologicznie
- niezbędnych nienasyconych kwasów tłuszczowych, które nie są syntetyzowane przez organizm człowieka
- witamin rozpuszczalnych w tłuszczach (A, D, E, K)

Nasycone kwasy tłuszczowe występują przede wszystkim w produktach zwierzęcych z wyjątkiem ryb oraz w oleju palmowym i kokosowym. Zwiększają stężenie LDL, czyli

Najważniejsze kwasy tłuszczowe w pożywieniu*	
Nazwa kwasu tłuszczowego	Źródło w pożywieniu
Kwasy tłuszczowe nasycone	
laurynowy	tłuszcz kokosowy
mirystynowy	tłuszcz kokosowy
palmitynowy	olej palmowy, smalec
stearynowy	masło i inne produkty (tłuszcz zwierzęcy)
Kwasy tłuszczowe jednonienasycone	
palmitooleinowy	w licznych produktach
oleinowy	oliwa z oliwek, olej rzepakowy, awokado, sardynki, tuńczyk
erukowy (w dużych ilościach szkodliwy dla człowieka)	olej rzepakowy wysokoerukowy
Kwasy tłuszczowe wielonienasycone omega 6	
linolowy (LA)	oleje krokoszowy, kukurydziany, słonecznikowy, bawełniany, arachidowy, rzepakowy niskoerukowy, oliwa
γ -linolenowy (GLA)	olej z wiesiołka, olej z ogórecznika
dihomo- γ -linolenowy	mleko, jaja, nabiał
arachidonowy (AA)	Produkty zwierzęce, mięso
Kwasy tłuszczowe wielonienasycone omega 3	
α -linolenowy (ALA)	oleje lniane, rzepakowy, sojowy, rośliny liściaste
eikozapentaenowy (EPA)	łosoś, olej wątluszczy (dorsz)
dokozaheksaenowy (DHA)	olej z makreli

tw. złego cholesterolu w osoczu krwi, co sprzyja rozwojowi miażdżycy.

Kwasy tłuszczowe nienasycone

Kwas oleinowy jest najczęściej występującym kwasem tłuszczowym jednonienasyconym, obecnym w tłuszczach

* Tabela opracowana na podst. *Normy żywienia człowieka, fizjologiczne podstawy*, red. Ś. Ziemiański, PZWL, Warszawa 2001.

roślinnych i zwierzęcych. Najwięcej jest go w oliwie z oliwek i oleju rzepakowym. W regionie Morza Śródziemnego, gdzie spożywa się duże ilości oliwy z oliwek, zapadalność na chorobę wieńcową serca jest niska, a poziom cholesterolu w osoczu krwi w granicach normy.

Kwas oleinowy

Eksperymenty prowadzone w ostatnich latach potwierdziły, że oleje bogate w kwas oleinowy, podawane w diecie w miejsce tłuszczów nasyconych, obniżają poziom LDL u ludzi podobnie jak oleje zawierające NNKT.

Niezbędne nienasycone kwasy tłuszczowe należą do grupy kwasów tłuszczowych wielonienasyconych. Nie są one syntetyzowane w organizmie człowieka i dlatego powinny stanowić istotny składnik pożywienia.

Objawy niedoboru NNKT:

- zahamowanie wzrostu
- zmiany skórne: rogowacenie, zapalenia, wzmożona utrata wody
- uszkodzenie nerek: martwica brodawek nerkowych, nadciśnienie tętnicze nerkowopochodne, krwinkomocz
- zmiany w mitochondriach komórkowych, zaburzenia ich czynności
- zwiększenie łamliwości naczyń włosowatych
- zwiększenie podatności krwinek czerwonych na uszkodzenia
- zmniejszenie syntezy prostaglandyn, powodujące zaburzenia czynności fizjologicznych narządów i tkanek
- choroby układu krążenia
- zwiększenie podatności na zakażenia

Zalety NNKT

Niezbędne nienasycone kwasy tłuszczowe wspomagają pracę mózgu i układu nerwowego, mają działanie antydepresyjne, ułatwiają odchudzanie oraz wpływają na zdro-

wy wygląd skóry, włosów i paznokci. Ich podstawowym źródłem są tłuste ryby i owoce morza, oliwa z oliwek i inne nierafinowane oleje roślinne np. lniany, wiesiołkowy i rzepakowy. Są również obecne w orzechach włoskich, migdałach, ziarnach słonecznika i dyni oraz w niektórych warzywach i owocach zielonych np. w awokado, warzywach strączkowych, sałacie i brokułach. Jednak trudnym zadaniem jest dostarczanie w pożywieniu kwasów omega 3 i 6 w odpowiednich proporcjach. Dlatego, aby utrzymać ich stały poziom w organizmie, warto korzystać z gotowych suplementów.

Nadwaga i otyłość

Nadwaga to nie tylko problem estetyczny, lecz także zagrożenie dla zdrowia. Otyłości najczęściej towarzyszą choroby: serca i układu krążenia, woreczka żółciowego oraz cukrzyca typu 2. Otyłość jest też przyczyną zwyrodnień układu kostno-stawowego, czyli stawów biodrowych, kolanowych, kręgosłupa, a także powstawania żylaków.

Do powstania otyłości przyczynia się nieprawidłowe odżywianie, wysokokaloryczne, zbyt obfite i tłuste, przy ograniczonej aktywności fizycznej.

Do określenia prawidłowego ciężaru ciała najważniejszy jest wzór BMI, według którego waga w kilogramach powinna równać się wzrostowi w centymetrach minus 100.

Najtrudniejsza do pokonania jest otyłość u ludzi, których waga przekracza 120–140 kg i więcej. Współczesna chirurgia oferuje pacjentom wiele zabiegów, które z pewnością są skuteczne, ale osobiście jestem przeciwna takim operacjom, jeśli tylko można ich uniknąć. Wszystkie bowiem, nawet te pozornie najprostsze, niosą zagrożenie dla zdrowia i życia pacjenta. Dzieje się tak również w przypadku rutynowych operacji. Dlatego nawet w przypadkach dużej nadwagi proponuję inne metody utraty kilogramów, tańsze i prostsze. Najskuteczniejszym sposobem, choć może w pierwszej chwili trudnym do zaakceptowania, jest urynoterapia (modna we Francji).

Otyłość brzuszna

Mężczyzna tyje przede wszystkim dlatego, że zbyt dużo je i magazynuje nadmiar kalorii w postaci tłuszczu. Ważne znaczenie ma rodzaj otyłości, czyli lokalizacja tkanki tłuszcz-

czowej. Szczególnie groźna jest tak zwana otyłość brzuszna, zwana też trzewną lub centralną. Jej charakterystyczną cechą jest odkładanie się tkanki tłuszczowej wewnątrz jamy brzusznej. Występuje ona o wiele częściej u mężczyzn niż u kobiet i jest groźna w skutkach. Niesie ze sobą większe ryzyko chorób sercowo-naczyniowych. Częściej pojawiają się zaburzenia przemiany materii, prowadzące do nadciśnienia tętniczego, choroby wieńcowej, cukrzycy i innych chorób układu krążenia.

Otyłość brzuszną rozpoznaje się po zmierzeniu obwodu talii. Poniższa tabela podaje wartości dla kobiet i mężczyzn. Do określenia rozmieszczenia tkanki tłuszczowej wykorzystuje się również wskaźnik talia/biodro (w skrócie WHR). Oblicza się go, dzieląc obwód mierzony w okolicy pasa przez obwód w okolicy bioder. Wartość wskaźnika większa niż 1,0 u mężczyzn świadczy o otyłości brzusznej.

Zmierz talię

	Prawidłowe wartości	Prawdopodobieństwo rozwoju otyłości brzusznej	Otyłość brzuszna
kobiety	mniej niż 80 cm	obwód talii 80–88 cm	obwód talii większy lub równy 88 cm
mężczyźni	mniej niż 94 cm	obwód talii 94–102 cm	obwód talii większy lub równy 102 cm

Pacjenci z otyłością brzuszną często mają podwyższony poziom cholesterolu frakcji LDL („zły” cholesterol), a obniżony frakcji HDL („dobry” cholesterol), wysokie stężenia trójglicerydów i wzmożoną skłonność krwi do krzepnięcia. Wszystko to sprzyja rozwojowi miażdżycy naczyń krwionośnych. Z otyłością brzuszną związany jest też podwyższony poziom cukru we krwi, co w konsekwencji grozi rozwojem cukrzycy typu 2.

Najlepszym sposobem na pozbycie się „brzuska” będzie więc niskokaloryczna dieta i zwiększona aktywność

„Brzuski”
na brzuszek